

agrupació excursionista atalaia

FEDERADOS A:
federación catalana de montaña
federación catalana de esquí
comité de exploraciones subterráneas de cataluña
asociación española de camping y caravana

CARRER ANSELM CLAVE, 3 - TELEFON 2931257 - VILANOVA I LA GELTRU

C I R C U L A R P E R A L S S O C I S

Març del 1.969

Castells oblidats (11)

El Castell Nou de Gornal

No hi ha dubte de que la silueta de les emmerletades muralles i torres de Castellet, retallades contra l'horitzó o reflectides en les aigües de l'embassament del Foix, és una estampa molt divulgada, coneguda tan pels excursionistes vilanovins com e's de més allunyades comarques. El municipi de Castellet i Gornal és un dels de més extensió de la comarca del Garraf, i dins del seu terme hi ha molts més vestigis de llunyanes èpoques històriques que l'esmentat castell.

Aquest municipi el componen les poblacions i nuclis de masies següents: Castellet, Clariana, Torrelletes i Can Balaguer, situats a la zona muntanyenca, i Les Masseques, San Marçal, Gornal, les Casetes de Gornal i les Casetes d'en Llopart, a les planures de la depressió penedessenca. En aquesta darrera zona del terme, enclavada geogràficament dins la comar-

ca del Baix Penedès, hi ha com hem dit, les poblacions de Gornal i les Casetes de Gornal. Aquesta darrera, practicament forma part integrant de la població de Bellvei del Penedès en un nucli compacte, passant l'invisible divisòria de terme pel centre d'un carrer.

Fa pocs anys, la carretera N-340 passava per dins del nucli Les Casetes-Bellvei. Actualment una variant defuig el poble passant per la part de migdia d'aquest. Aquesta variació de carretera s'inicia, a l'extrem oriental, en una partida anomenada "Castellnou". Un antic camí carreter es dirigeix cap al punt més elevat d'una petita prominència situada prop i al Nord de la carretera. En els marges d'aquest camí hi sovintegen els carreus treballats. En un punt determinat es troben les restes d'uns murs fets amb pedra arreglada amb algunes filades d'"opus spica-

tum". Es tot el que queda d'un castell i nucli de població de l'època medieval, possiblement amb antecedents anteriors, ja que hi abunden la ceràmica, fragments de tègules romanes, i fa alguns anys s'hi trobà una pipa de terra cuita d'aquesta factura.

Sembla que el nom de Gornal, igualment com els de Guarnar, Gorner, Gornès, Guarnès, etc., son derivats dels germànics Warinhari o Warnari, compost el primer amb el nom de tribu "Warin", i de "hari", exèrcit. El primer esment documental sobre Gornal, és el de Solé i Caralt en l'obra "Bisbal Històrica", consignant la venda, a l'any 1061, d'uns trossos de vinya en l'"Arbucio" (l'Arboç), del terme de Castellet, limitant amb "Guarnal". El venedor es en Ramon Bernat, fill de Bernat Odger, senyor de Castellet, i net d'Odger, possiblement primer senyor del lloc conegut avui dia amb el nom de Lletger o Lleger, del terme de Sant Jaume dels Domenys, proper a Banyeres.

En els documents de venda del castell de Montornès al Monestir de Santes Creus, efectuada al 1173, hi signen a més dels Cardona, "Petri de Guarnal", "Petrus d'Eschorsen", "Bernardi Dezpapiol", "Petri de Loger" i "Berengari de Loger". A l'any següent es signà una concòrdia amb el Monestir de Santes Creus pel mateix castell de Montornès, esmentant-s'hi els noms dels anteriors personatges i a més els de "Bertrandi de Castelet", "Mironis Castri Vetuli", "Bernardi de Castri Novo" i "Guelmi de Papiol". Anotem la variació d'alguns llinatges en les formes "Escorsen", "Logger" i "Lodger". Fora de el lloc de "El Corsén", desconegut avui dia, els altres noms corresponen als topònims actualment dits Gornal, el Papiol, Lletger, Castellet, Castellví, i potser

Castell Nou, tots situats al Penedès i relativament propers entre ells.

Mort Pere de Gornal, el succeí Guillem de Gornal, el qual junt amb la seva germana Ermesendis, confirmen una concòrdia feta per llur mare "Raimunde", al 1186. A l'any 1189, Guillem de Sant Martí Sarroca va fer testament, manifestant tenir, entre altres, possessions a "Guarnallo". El 1219 es concedeix, amb el consell de "Raimundi de Quarnallo", batlle reial, un forn nou a "Arnaldo de Pulcrovicino" (Bellvei). El 1356 el rei escriu al batlle d'"Arbucio", i a instàncies del militar "Bertrandus de Castroveteri" (Castellví), que faci capbreuar el terme de "Quarnalo". Segons el cens d'en Pere III, "Heornal" tenia 13 focs i era feude de F. de Montbui. El fogatjament de 1365-70 diu: "Castell nou es Guarnal que és del hereu d'en Bertran de Castelluiy". Segons els autors de "Els Castells Catalans", el nom de "Castell nou" està posat en oposició al de "Castell vell" (Castellví de la Marca) situat també al Baix Penedès, i podria ser el "Castellnou de la Marca" donat el 1288, per Guillem de Montserrat i fill, al prior de Montserrat.

Segons la veu popular, Castellnou (els pagesos de la rodalia solen pronunciar "castenyou") era a l'edat mitja un dels poblats més habitats de la contrada. A causa d'una incursió musulmana quedà totalment destruït, i els pocs supervivents anaren a Gornal i a Bellvei. Fa molts anys, amb les restes del castell, hom bastí una masia, el Mas Castellnou, avui completament enrunada. Els descendents habiten una casa de Bellvei anomenada Can Castellnou.

J. VIRELLA

Secció de Cultura

Coneguem l'idioma

per A. RION

Novament els topònims

Per falta d'espai va quedar incompleta la llista de pobles, el nom dels quals ha estat desvirtuat.

Ens sembla convenient recordar-los per

CORRECTE

Ei Vendrell
Ei Pont d'Armentera
L'Arboç
Sant Sadurní d'Anoia
Sant Quintí de Mediona
Duesaigües
Riudecanyes
San Boi de Llobregat
Cerdanyola del Vallés
Terrassa
Banyoles
Sant Quirze de Besora
Planoles
Campelles
Nevà
Setcases
Borges Blanques
Queralbs
Caldes de Montbui
Arbúcies
La Seu d'Urgell
Figueres

ta! que, especialment a l'hora de posar una fulla d'excursió o preparar alguna cursa, tinguem cura d'usar sempre la forma correcta.

INCORRECTE

Vendrell
Pont de Armentera
Arbós
San Sadurní de Noya
San Quintín de Mediona
Dosaigüas
Riudecañas
San Baudilio de Llobregat
Sardañola del Vallés
Tarrasa
Bañolas
San Quirico de Basora
Planolas
Campellas
Navá
Setcasas
Borjas Blancas
Caralps
Caldas de Montbuy
Arbucias
Seo de Urgel
Figueras

SORTEIG

En el sorteig corresponent al mes de Febrer ha estat premiat el soci Lluís Davià i Bergó amb el llibre "La conca de Barberà", autor Josep M.ª Poblet.

El soci premiat pot passar a recollir el llibre qualsevol dimarts o dijous de 8 a 10 del vespre; caduca al 60 dies del sorteig.

En cas de no ésser recollit, passarà a formar part de la nostra biblioteca.

BIBLIOTECA

Com a complement de les estadístiques publicades a l'anterior circular, el Servei de Biblioteca informa que durant l'any passat un total de 24 lectors han llegit 46 llibres.

No es pot dir que les xifres siguin molt optimistes.

Ordesa y sus contornos

Pocas provincias o regiones pueden presumir con razón de encerrar en su seno tantas bellezas, ni de albergar tantas maravillas como con celoso afán guarda nuestro pirineo, pero también es cierto que de pocas se ha escrito menos, ni pocas han tenido menos bardos que cantaran sus bellezas.

¿Quién se ha preocupado de la maravillosa grandeza de nuestro pirineo "el desconocido", quien de las reconocidas bellezas como por ejemplo, El Valle de Astos, La Renclusa, Los Baños, Batisieles, y otros rincones no menos grandiosos del de Benasque? ¿A quién han tentado las soledades umbrías de Lahati, Zuriza, Aguas Tuertas, Guarrinza, Las Gargantas de Aisa, ni siquiera del Oza? ¿Quién ha admirado y ha contemplado con asombro las sublimidades de Pineta, que parece querer escalar las altiveces de Monte Perdido, como si buscara poder abrazar en aquellas soledades a su hermano de Añisclo?

Torla, pueblo situado a 1.033 m. al comienzo del Valle de Ordesa, Puente de los Navarros, aquí en este puente empieza oficialmente el Parque Nacional, el Valle más hermoso como muchas veces se ha dicho, de toda la cordillera pirináica; el cañón profundo, labrado por el Arazas y embellecido por una vegetación pujante, vigorosa, que crece en completa libertad. El Valle de Ordesa está situado en el Pirineo Central o Aragonés, provincia de Huesca.

Este valle fué descubierto por Luis Ramond de Carbonniers y estudiado por Lucien Briet, fué declarado parque nacional el 15 de agosto de 1918.

Al Norte, todo lo largo de la cúspide de las Murallas que asoman al valle, desde Mondarruego a las cascadas de las Gradadas de Soaso; al Este, la Cascada, al Sur, desde ella a la cumbre de las Murallas, siguiendo por encima de la Faja de Pelay, mirando a Torla y al Oeste, desde el

comienzo de la Faja de Pelay, por la parte de Torla, hasta el Puente de los Navarros, Sope'iana, San Guino y Mondarruego.

El Valle de Ordesa tiene una altitud media de 1.300 m. sobre el nivel del mar, y se halla enclavado entre los 2.º - 27' y 2.º - 20' longitud Oeste de París, y los 42º 40' y 42º - 37' latitud Norte. Su territorio alcanza un total de 1.575 hectáreas. El parque se compone de dos partidas: una denominada "Ordesa" del monte número 139 de catálogo de los de utilidad pública de la provincia de Huesca, perteneciente al municipio de Torla, que se extiende desde la entrada del parque, hasta la línea, que bajando del Cal Cilarruego, en la divisoria de Diazas para por el río Cerca, barranco de Cotatuero y se dirige al Morillón de los Ciegos de la Fracuata; y otra por la finca Arazas, propiedad particular de los vecinos de Torla, que comprende desde la referida línea hasta las gradas de Soaso.

Ordesa es la maravilla natural más grandiosa de todo el Pirineo, ya que en ella, se han reunido toda serie de encantos y belleza, para que el hombre quede admirado y absorto.

Las graníticas moles, caprichosas y altivas, que rasgan el blanco cendal de las nubes; la fría pureza de las nieves perpetuas; la variada gama verdosa de sus tupidos bosques, sus rientes praderas, el tornasolado fluir de las fuentes, el ronco estruendo de las aguas espumosas e inquietas, cuando se despeñan en cascada o transparentes en su impetuoso discurrir, y en los tersos remansos; el penetrante aroma de las brisas, el azul intenso del cielo, el ardor brillante del sol que pone una neblina sutil sobre el horizonte y la dulzura y la paz del luminoso y dilatado paisaje.

Ordesa en una palabra, es un paraíso, reúne todas las condiciones y maravillas que nos pueda ofrecer la Naturaleza. Sus

prados que son verdaderos jardines botánicos, creados por la mano natural, entre sus grandes especies de flores y vegetación, cabe destacar entre los gigantes: pinos, abeto y hayas, variedad de flores como son: el Crocus, la Gensiana, Narciso, el Clavel o Clavellina, la Espuela, el Lirio de San Antonio, y como no, la flor de nieve o edelweiss, es decir podríamos hacer una lista interminable.

Ordesa tiene las características típicas de los grandes valles labrados por lento actuar milenario de los glaciares de los pleistócenos, y que corresponde a un corte o sección longitudinal de los pliegues montañosos que caen desde el Monte Perdido, hacia el Sur.

Al llegar la primera época glaciaria, en el cuaternario antiguo, o sea, el macizo de Las Tres Sorores que son: El Monte Perdido de 3.355 m. sobre el nivel del mar, el Cilindro, de 3.328, el Casco de Marboré, estos tres picos cogen el nombre de las Tres Sorores.

Esta región constituiría un extenso campo de hielos persistentes, con largas lenguas acuosas congeladas distribuidas por los viejos cañones torrenciales que de aquél parten, entre ellos el de Ordesa, el cual estaría lleno de toda esa masa de agua sólida, hasta cierta altura, masa que al avanzar lentamente produjo intensas acciones de erosión en las laderas y en el fondo, alterándose así la acción del valle que quedó formando una "U" como es característico de estos fenómenos geológicos.

En algunos períodos el valle estaba sometido a la acción alterna fluvial y de los glaciares, con las que se fueron estructurando las aglomeraciones laterales y frontales, creo que es suficiente en este escrito para darnos una idea, o mejor dicho una imaginación de lo que es Pirineo Central, y en éste en particular el Valle de Ordesa.

No quiero terminar sin animar a todos los amantes de la Montaña, que prosigan la obra o tarea que todo montañero debe mantener, hasta los confines de nuestros días, en la seguridad de que esto es hacer auténtica patria.

JOSEP JULIA

Arxiu Cartogràfic

Ha ingressat al nostre arxiu el mapa de l'Editorial Montblanc (recentment editat amb motiu de la cursa de regularitat organitzada per la A. A. E. E. M. I. de Valls) "Ancosa - Brufaganya", el qual abraça una notable extensió geogràfica. Pel sector occidental, comprén el recorregut del Gaià des de Santa Coloma de Queralt fins al Pont d'Armentera. Per orient, agafa Carme, Mediona i Font-rubí. Al Nord, Bellprat, Miralles i Orpí, i al migdia, Bonany, Pontons i Torrelles de Foix. L'escala és de 1: 25.000.

Es admirable la pulcritud esmerçada en la seva confecció. Està posat al dia, figurant-hi fins i tot les urbanitzacions realitzades dins de l'àrea compresa. En aquest sentit, felicitem a l'Editorial per haver rebutjat aquelles denominacions rebuscades i fantasioses que amb total menyspreu a la toponímia autòctona alguns promotors d'urbanitzacions tracten d'imposar.

Un nou mapa queda a la disposició dels socis que vulguin consultar-lo.

G. E. T.

S'ha donat per llesta la topografia i recerca d'una possible perllongació de l'avenc d'en Floresso. Aquest avenc, localitzat per Jani Ferrer i A. Bayo, es troba situat en terme de Roda de Berà, al falda oriental de la Serreta del Cucurull. Té una profunditat de 10 metres i un recorregut de 16. La sala principal té un desnivell d'uns vuit metres des de la boca fins al fons del colador. Quasi a la meitat, i prop d'una columna estalagmítica, s'obre la boca d'un pou d'uns 3'5 metres de fons, que condueix a una petita galeria inferior. Amb dues galeries fi-neixen en coladors impracticables.

Han col·laborat en els treballs d'exploració, a més dels espeleòlegs esmentats, P. Ferré, J. Bertran, A. Archilla, A. Campillo, J. Martí, A. Ruiz, S. Marrugat i J. M.ª Franco.

NOTICIARI

El dia 26 de gener, en el nostre local social, el señor Josep Miracle evocà amb afectuoses paraules la personalitat d'en Pompeu Fabra, relatant-nos anècdotes i conversacions amb l'il·lustre filòleg, al qual tractà personalment durant molts anys, esdevenint-ne deixeble i biògraf.

Els assistents a l'acte, aplaudiren llargament al finalitzar l'emotiva conferència, donant-se per clos l'homenatge que l'excursionisme vilanoví ha rendit a l'ordenador de la llengua catalana durant aquesta anyada.

* * *

Novament s'han celebrat les Comparses. Enguany hi han acudit 42 parelles de l'Entitat —18 d'elles infantils—, concedint-se en el transcurs de la festa les medalles a la constància, que entre altres han correspongut als nostres consocis Usieto-Aragonès, i a en Isidre Llaverias aparellat amb la seva filla Maria Carme.

* * *

El diumenge, dia 9 de febrer, uns excursionistes sabadellencs s'estraviaren en el massís de Garraf. El dilluns al matí encara no havien retornat a llurs cases i a requeriment dels seus pares, alarmats pels recents accidents de muntanya, s'organitzà a Sitges una patrulla d'auxili sota e' guiatge de l'expert coneixedor del massís, el nostre consoci Joan Ossó.

Afortunadament resultà inútil el desplegament de forces, ja que els excursionistes trobaren per propi peu la sortida. Extraviar-se li pot passar a tothom, mes no deixa d'extranyar-nos, i no és la primera vegada que aixó passa, de que hom es trobi obligat a passar la "nit del lloro" en un massís que cada vegada s'ens fa més petit, encerclat per pistes i carreteres.

* * *

A propòsit de pistes, fa poc ens comunicaren que s'havien reprès les obres de la carretera de la Plana Novella a les platges de Castelldefels, treball que havia quedat interromput prop de la Pleta. Ens informaren de que l'accès a les platges e' tindrà a la riera de Vallbona, al costat del camping "Quo Vadis".

NAIXEMENT

La llar dels nostres consocis, Antoni Martí i Rosa Papiol s'ha vist alegrada amb e' naixement d'una nena, primer fruit dels joves esposos.

Els hi expressem la nostra sincera enhorabona.

Amics de la Sardana

Tindrà lloc el dia de Sant Josep, al migdia, al lloc de consuetud, a càrrec de la Cobla "SITGETANA".

Secció de Muntanya

La Marxa Excursionista de Regularitat i per Descripció, en la seva XI edició, s'efectuarà enguany en la comarca del Tarragonès per la conca d'un important riu. L'itinerari no resulta excessivament llarg, i els marxadors tindran acasí de conèixer bells paratges inèdits.

Proximament es faran públics els llocs de sortida i arribada de la cursa, igualment com el metratge. Està oberta l'inscripció al Local Social.

Notes d'ivern

La tarda s'adorm en un bressol de llàgrimes —la pluja— i els pocs núbols que taquen l'horitzó enmig d'una opacitat quasi total es ribetegen d'or en les últimes i febles llums de la tarda, una tarda distreta i trista que tanca les ninetes de mica en mica tot anunciant la fosca i freda nit.

Plou i la claredat es fa incerta. Tan sols ja unes poques arestes de llum minsa es filtren per entre els núbols grisos i opocs que juguen amb les formes que el vent, amb una continguda violència, els fa adoptar.

Al matí següent la pluja encara cau i truca els vidres amb un ritme monòton i constant, mentre... a l'altra banda una noia guaita el carrer, mira la màscara trista d'aquell dia i, absorta amb els seus

pensaments, no sent la fredor del vidre junt al qual té el seu front blanc, però jo sé que cada gota que cau li truca al cor, jo sé... on vola el seu pensament puix que encara que ara sigui reina molt abans uns pobres versos l'hi havien coronat ja.

Els carrers són coberts de tolls d'aigua tèrbola i de fang. En les voravies humides els paraigües van l'un darrera l'altre. L'herba cremada dels jardins es torna més groga i la tristor fica un cop més la seva grapa en els rostres ferits de fred.

Això és l'hivern: pluja..., cel gris i pesat..., infants que juguen en els tolls d'aigua sortint d'escola, arbres sense fulles i noies darrera els humits vidres mirant el carrer.

AMADEU

Col·laboració Poètica

Camperola

Joan Clusas i Ribas

**Dessota la parra de la meva vinya
hi tinc inspirada una bella cançó,
pels càntics alegres que els ocells reflen
quan és primavera de verd i de flors.
Perfums de violes li donen les notes,
i les ginesteres, compassos sublims,
per l'oreig gronxades les branques murmuren
idil·lis i somnis amb aguts gentils.
Una torrentera de canyes poblada,
entre bosc i vinya, formen una vall
i un riu s'escorra com una serpeta
d'argent, que, llisquenta, se'n va rodolant.
Conillets i grives, perdius i merletes
per entre verdisses xisclegen de goig,
i la mare terra que els dona vida
els diu: Gaudiu-la lluny dels homenots.
Cada matinada, quan vaig a la vinya,
a punta de dia, quan va a eixir el sol,
gaudeixo de natura subvertida de festa
que el meu cor omplena de subtil consol.
Venturosa vinya, ho bosc, torrentera!
paratges formosos per qui hi sap trobar
les terrenals formes de mare natura
que fan sentir el viure i que fan estimar.**

(Els articles reflexen només les opinions de llurs autors)

President: Antoni Llorba, Secretari: Manuel Montoliu, Direcció Circular: Xavier Capdet.

VIDRIOS Y CRISTALES

J. Cuéllar

Acristalamiento de obras

Instalación de escaparates y vitrinas

Ventanas practicables de aluminio

Presupuestos sin compromiso

San Gervasio, 10 - Teléfono 293 13 90 - Villanueva y Geltrú

Últimas novedades en pantalones de caballero, señora y niño

Descuentos de un 10 %